

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI
TUME YA TAIFA YA MIPANGO

**HOTUBA YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS - MIPANGO NA
UWEKEZAJI, MHE. PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB),
AKIWASILISHA BUNGENI MAPENDEKEZO YA MPANGO WA
MAENDELEO WA TAIFA UNAOKUSUDIWA KUTEKELEZWA NA
SERIKALI KWA MWAKA WA FEDHA 2027/28**

DODOMA

OKTOBA 2026

**HOTUBA YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS - MIPANGO NA
UWEKEZAJI, MHE. PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB),
AKIWASILISHA BUNGENI MAPENDEKEZO YA MPANGO WA
MAENDELEO WA TAIFA UNAOKUSUDIWA KUTEKELEZWA NA
SERIKALI KWA MWAKA WA FEDHA 2027/28**

Dodoma, 27 Oktoba 2026

I. UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, kwa kuzingatia Kanuni ya 116 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge (Toleo la Mwaka 2025) ninaomba kuwasilisha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa unaokusudiwa kutekelezwa na Serikali kwa mwaka wa fedha 2027/2028.
2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote, ninamshukuru Mungu kwa uhai, afya njema, ulinzi, rehema na baraka zake alizotukarimu na kutupa nafasi ya kukutana tena tunapoanza Mkutano wa Tano wa Bunge la 13.
3. **Mheshimiwa Spika**, kabla sijawasilisha mapendekezo ya Mpango, ninapenda kutumia fursa hii kutoa shukrani na pongezi zangu za dhati kwa viongozi wa nchi yetu kama ifuatavyo:
 - 3.1 **Kwanza**, ninapenda kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa uongozi wake na dhamira yake ya kujenga Taifa jumuishi, lenye ustawi, haki na linalojitegemea.
 - 3.2 **Pili**, ninapenda kumpongeza Mheshimiwa Deogratius John Ndejembu, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kuteuliwa kwake kuwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ninampongeza kwa uongozi wake makini ambao ameuonesha tangu alipoteuliwa kusimamia na kufuatilia utekelezaji wa maelekezo ya Mheshimiwa Rais na mipango ya maendeleo ya Taifa letu kwa ujumla.
 - 3.3 **Tatu**, ninampongeza Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, kwa uongozi wake na juhudi anazoendelea kuzifanya katika kuendeleza ajenda ya maendeleo ya Zanzibar.
 - 3.4 **Nne**, ninampongeza Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba

(Mbunge), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa uongozi wake makini, dhamira yake ya dhati na bidii bayana katika kuratibu shughuli za Serikali na kusukuma mbele utekelezaji wa vipaumbele vya maendeleo ya taifa letu.

II. PONGEZI MAALUM KWA MAFANIKIO YA TANZANIA KUANDAA MKUTANO WA 153 WA UMOJA WA MABUNGE DUNIANI (IPU)

4. **Mheshimiwa Spika**, Kwa namna ya pekee, napenda kutoa pongezi maalum kwa nchi yetu kwa kufanikisha maandalizi ya Mkutano wa 153 wa Umoja wa Mabunge Duniani (IPU).
 - 4.1 **Kwanza**, ninampongeza **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania**, kwa uongozi wake uliowezesha Tanzania kupata fursa ya kuwa mwenyeji wa Mkutano wa 153 wa Umoja wa Mabunge Duniani (IPU). Mafanikio haya ni kielelezo cha heshima na imani ambayo Tanzania imejijengea katika medani za kimataifa, pamoja na uwezo wetu wa kuandaa na kuendesha mikutano mikubwa ya kimataifa.
 - 4.2 **Pili**, napenda kukupongeza wewe **Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mbunge), Spika wa Bunge la Tanzania**, kwa uongozi wako mahiri na mafanikio ya kuandaa na kuendesha kwa mafanikio mkutano huo muhimu. Mafanikio haya yameongeza hadhi ya Bunge letu na kuimarisha nafasi ya Tanzania katika diplomasia ya kibunge duniani.
 - 4.3 **Tatu**, napenda kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Tulia Ackson, Rais wa 31 wa Umoja wa Mabunge Duniani (IPU) 2023 - 2026**, kwa uongozi wake katika kuiongoza taasisi hiyo muhimu inayounganisha mabunge kutoka mataifa mbalimbali duniani. Uongozi wake ni fahari kwa Tanzania na Afrika, na ni ushahidi wa uwezo wa Watanzania kuchangia katika uongozi wa taasisi za kimataifa.
 - 4.4 **Nne**, kwa namna ya pekee, napenda kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Zeyana Abdallah Hamid** kwa kuchaguliwa kuwa mjumbe wa Kamati ya Afya ya Umoja wa Mabunge Duniani (IPU). Uchaguzi huu ni utambuzi wa uwezo wake na ni fursa muhimu kwa Tanzania kuendelea kuchangia katika mijadala na maamuzi ya kimataifa yanayohusu afya na ustawi wa wananchi.
- 5 **Mheshimiwa Spika**, mafanikio haya kwa pamoja ni fahari kwa taifa letu. Yanadhihirisha kuwa Tanzania ina uwezo, ina viongozi wenye sifa na ina

nafasi muhimu katika kuimarisha ushirikiano wa kimataifa kupitia diplomasia ya kibunge.

***Hongereni sana kwa mafanikio haya makubwa. Mungu ibariki Tanzania;
Mungu libariki Bunge letu.***

III. WASILISHO

6 ***Mheshimiwa Spika***, baada ya utangulizi huo na pongezi hizo, ninayo heshima ya kuwasilisha mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2027/28 katika maeneo makuu matatu kama ifuatavyo: ***Kwanza***, ni taarifa ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26. ***Pili***, ni taarifa ya robo ya kwanza ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27, ambayo pia ni taarifa ya robo ya kwanza ya utekelezaji wa Mpango wa Nne wa Maendeleo ya Taifa wa Miaka Mitano (2026/27 – 2030/31) na Dira 2050 katika kipindi hicho. ***Tatu***, ni mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28.

7 ***Mheshimiwa Spika***, Taarifa hizi zinaweka msingi wa maandalizi ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28, ambao ni wa pili katika utekelezaji wa Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2026/27–2030/31 (FYDP IV) ambao ni mpango wa kwanza wa muda wa kati wa utekelezaji wa Dira 2050.

8 ***Mheshimiwa Spika***, taarifa ya robo ya kwanza ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27 ina umuhimu wa pekee kwa sababu kuu tatu.

- 8.1 ***Kwanza***, inaashiria mwanzo wa hatua mpya katika safari ya maendeleo ya muda mrefu ya nchi yetu. Baada ya kukamilika kwa kipindi cha utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025, Tanzania ilianza kutekeleza Dira 2050 tarehe 1 Julai 2026.
- 8.2 ***Pili***, hii ni fursa ya kwanza kwa Serikali kutoa taarifa Bungeni kuhusu hatua zilizopigwa katika kutafsiri malengo ya Dira 2050 na kuyageuza kuwa hatua za utekelezaji, majukumu ya taasisi, programu za maendeleo na matokeo yanayoweza kupimika.
- 8.3 ***Tatu***, taarifa hii inaweka msingi wa uwajibikaji katika kipindi chote cha miaka 25 ijayo. Inatoa fursa kwa Bunge letu tukufu kutathmini kama nchi yetu inaweka mifumo, rasilimali na nidhamu ya utekelezaji inayohitajika ili kufikia matarajio ya Dira 2050.

IV. MFUMO WA UTEKELEZAJI: KUTOKA KWENYE DIRA KWENDA KWENYE VITENDO

9 **Mheshimiwa Spika**, kama ambavyo tumeeleza kila mara, Dira 2050 si waraka mwingine wa Serikali tu, bali ni dhamira yetu ya kitaifa ya kuubadilisha uchumi wa Tanzania, kuimarisha uwezo wa wananchi, kuboresha maisha yao na kuhakikisha kwamba tunajenga ustawi kwa kizazi cha sasa na vizazi vijavyo. Kwa hiyo, utekelezaji wake si jukumu la Serikali pekee. Unahitaji ushiriki wa Bunge, sekta binafsi, mamlaka za serikali za mitaa, mashirika ya umma, taasisi za elimu ya juu na utafiti, asasi za kiraia, washirika wa maendeleo, Watanzania waishio nje ya nchi na kila mwananchi.

10 **Mheshimiwa Spika**, kipaumbele cha kwanza katika kipindi cha robo mwaka ya kwanza ya utekelezaji wa Dira 2050 kilikuwa kuweka msingi wa mfumo utakaotumika kutekeleza Dira 2050. Serikali inaendelea kuweka misingi imara katika utekelezaji wa mipango ya muda mrefu, wa kati ya mwaka unaounganisha matarajio ya Dira 2050 na programu halisi za maendeleo.

11 **Mheshimiwa Spika**, mfumo wa usimamizi wa utekelezaji wa Dira 2050 unajumuisha Mpango Elekezi wa Maendeleo wa Muda Mrefu (LTPP) wa mwaka 2026/27 hadi 2050/51, Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano wa mwaka 2026/27 hadi 2030/31, pamoja na mipango ya maendeleo na bajeti za mwaka zinazohusika. Lengo la mfumo huu ni kuhakikisha kwamba matarajio ya muda mrefu ya nchi yanatafsiriwa katika programu mahususi, miradi, mahitaji ya fedha, majukumu ya taasisi na malengo yanayoweza kupimika.

12 **Mheshimiwa Spika**, Dira ya taifa inaweza kutekelezwa kwa ufanisi pale tu kunapokuwa na uhusiano wa wazi kati ya kile ambacho nchi inataka kufikia mwaka 2050 na kile ambacho kila taasisi ya umma inapaswa kutekeleza katika mwaka husika wa fedha. Katika kipindi cha taarifa hii, Serikali ilitathmini maendeleo ya kuoanisha mipango ya taasisi, bajeti, vipaumbele vya maendeleo na mfumo ya utekelezaji na malengo ya Dira 2050. Tathmini ya awali inaonesha kuwa, kwa kiasi kikubwa, mipango ya maendeleo ya kitaifa imeshabihiana vyema na mipango mikakati ya sekta, taasisi za umma na mamlaka za serikali za mitaa. Nitoe wito kwa Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, na taasisi za umma ambazo bado hazijaoanisha mipango mikakati yao na mipango ya maendeleo ya kitaifa

kufanya hivyo kabla ya Juni 2027. Mipango hii iwasilishwe Tume ya Taifa ya Mipango kwa uchambuzi na uidhinishaji.

13 **Mheshimiwa Spika**, Serikali pia inaendelea kuimarisha uratibu kati ya taasisi zinazohusika na mipango, bajeti, utekelezaji, ufuatiliaji na tathmini. Lengo letu ni kupunguza mgawanyiko wa utekelezaji, kuondoa urudufu usio wa lazima na kuhakikisha kwamba taasisi za Serikali zinafanya kazi kwa kuzingatia matokeo ya pamoja ya kitaifa. Hatua hii ni muhimu kwa sababu Dira 2050 si jukumu la wizara moja. Ni jukumu la Serikali nzima na taifa zima kwa ujumla.

14 **Mheshimiwa Spika**, Serikali inatambua kwamba utekelezaji wenye ufanisi unahitaji pia mabadiliko ya utamaduni wa utendaji katika taasisi. Tunapaswa kuachana na hali ambayo mafanikio yanapimwa zaidi kwa shughuli zilizofanyika, mikutano iliyofanyika au taarifa zilizoandaliwa. Mwelekeo wetu ni kuona kuwa tunapima mafanikio kwa kuzingatia bidhaa na huduma zilizotolewa, matokeo yaliyopatikana, matumizi bora ya rasilimali na maboresho yaliyofanyika katika maisha ya wananchi. Hii ndiyo nidhamu ya utekelezaji inayotakiwa na Dira 2050. Hivyo basi, Serikali imeelekeza kila taasisi kujua kikamilifu inachotakiwa kutekeleza, muda wa kutekeleza, rasilimali ilizonazo na hatua zitakazochukuliwa pale inaposhindwa kufikia makubaliano ya utendaji.

15 **Mheshimiwa Spika**, jukumu letu sasa ni moja: ***kuhama kutoka kwenye Dira kwenda kwenye utekelezaji, na kutoka kwenye utekelezaji kwenda kwenye matokeo yanayopimika.***

V. UFUATILIAJI, TATHMINI NA UWAJIBIKAJI KWA KUTUMIA TEKNOLOJIA

16 **Mheshimiwa Spika**, eneo lingine muhimu katika utekelezaji wa Dira 2050 linahusu ufuatiliaji, tathmini na matumizi ya taarifa sahihi katika kufanya maamuzi. Serikali inaendelea kuimarisha mifumo inayohitajika kufuatilia utekelezaji wa programu za maendeleo, kubaini ucheleweshaji na kuchukua hatua za kurekebisha mapungufu kwa wakati.

17 **Mheshimiwa Spika**, sehemu muhimu ya juhudi hizi ni kuanzisha Mfumo wa kielektroniki wa Kitaifa wa Usimamizi wa Mipango na Miradi ya

Maendeleo, yaani *e-Delivery*, pamoja na mifumo husika ya utoaji wa taarifa na ufuatiliaji katika taasisi. Mifumo hii inalenga kuimarisha upatikanaji wa taarifa kuhusu miradi ya maendeleo na kuongeza uwezo wa kufuatilia hatua za utekelezaji.

18 **Mheshimiwa Spika**, lengo la Serikali katika kuanzisha mfumo wa *e-delivery* ni kuhakikisha kwamba viongozi na wasimamizi wanaweza kubaini si tu kama mradi umeidhinishwa au umefadhiliwa, bali pia kama unaendelea kutekelezwa kulingana na ratiba, kama matumizi ya fedha yanazalisha matokeo yaliyokusudiwa na kama changamoto zinazojitokeza zinashughulikiwa.

19 **Mheshimiwa Spika**, taarifa sahihi ni msingi wa utekelezaji wenye ufanisi. Pale ambapo taarifa hazijakamilika, Serikali tutakiri mapungufu hayo na kuweka ratiba ya kuyatatua. Pale ambapo utendaji uko chini ya matarajio, taasisi husika lazima zieleze sababu na kubainisha hatua za kurekebisha hali hiyo. Hatuwezi kusimamia kwa ufanisi ajenda ya mabadiliko ya miaka 25 bila kuwa na ushahidi unaoaminika, taarifa zinazowasilishwa kwa utaratibu unaofanana na utayari wa kuchukua hatua kutokana na kile kinachooneshwa na ushahidi huo.

VI. MWENENDO WA UKUAJI WA UCHUMI WA TAIFA

20. **Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa taarifa ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu ya mwezi Septemba 2026, katika robo ya kwanza na ya pili ya mwaka 2026, Pato Halisi la Taifa lilikua kwa asilimia 6.0 na asilimia 6.5, mtawalia. Kilimo kilitoa mchango mkubwa zaidi katika ukuaji huo wa asilimia 19.2, kikifuatiwa na huduma za fedha na bima kwa asilimia 16.7, utawala na ulinzi (asilimia 9.2), ujenzi (asilimia 9.0), na uzalishaji viwandani (asilimia 6.6). Huduma za fedha na bima ziliongoza kwa kasi ya ukuaji wa asilimia 22.5, zikifuatiwa na utawala na ulinzi (asilimia 12.8), umeme (asilimia 11.8), sanaa na burudani (asilimia 11.0), na habari na mawasiliano (asilimia 10.3). Kwa kuzingatia mwenendo huo, uchumi unatarajiwa kukua kwa asilimia 6.3 mwaka 2026 na asilimia 6.6 mwaka 2027, kulingana na mwelekeo wa Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2026/27–2030/31.

21. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na kuimarika kwa shughuli za kiuchumi, mfumuko wa bei uliendelea kuwa katika kiwango cha chini na himilivu. Katika

mwaka 2025/26, mfumuko wa bei ulifikia wastani wa asilimia 3.6, ikilinganishwa na asilimia 3.1 mwaka 2024/25. Mwenendo huo uliakisi utekelezaji wa sera makini za fedha na bajeti, pamoja na kupungua kwa kasi ya ongezeko la bei za bidhaa zisizo za chakula. Hata hivyo, kuanzia Aprili hadi Juni 2026, mfumuko wa bei ulivuka asilimia 4.0 kwa mara ya kwanza tangu Mei 2023 na kufikia asilimia 4.3 mwezi Septemba 2026. Ongezeko hilo lilichangiwa zaidi na kupanda kwa bei za nishati katika soko la dunia kufuatia kuongezeka kwa migogoro Mashariki ya Kati, hali iliyoathiri bei za mafuta nchini na kuongeza gharama za usafirishaji, bidhaa na huduma nyingine. Pamoja na shinikizo hilo, mfumuko wa bei uliendelea kuwa ndani ya lengo la kitaifa la asilimia 3.0 hadi 5.0, kigezo cha EAC kisichozidi asilimia 8.0 na wigo wa SADC wa asilimia 3.0 hadi 7.0.

22. Mheshimiwa Spika, ukuaji wa uchumi uliendelea kuungwa mkono na kuongezeka kwa mikopo kwa sekta binafsi. Katika mwaka ulioishia Juni 2026, mikopo hiyo ilikua kwa wastani wa asilimia 21.1, ikilinganishwa na asilimia 15.4 katika kipindi kama hicho mwaka 2025, na kuongezeka zaidi hadi asilimia 33.0 mwezi Agosti 2026 kutoka asilimia 28.1 mwezi Juni 2026. Ukuaji huo uliakisi sera za fedha na bajeti zinazochochea shughuli za kiuchumi, pamoja na kuimarika kwa uzalishaji na biashara. Mikopo kwa shughuli za uchimbaji wa madini na mawe iliongoza kwa ukuaji wa asilimia 45.2, huku mikopo kwa biashara, uchukuzi na mawasiliano, pamoja na kilimo ikikua kwa zaidi ya asilimia 30 katika kila shughuli. Mikopo kwa watu binafsi, ambayo sehemu kubwa hutumika kugharamia shughuli za uzalishaji za biashara ndogo na za kati, ilichangia asilimia 35.5 ya mikopo yote kwa sekta binafsi, ikifuatiwa na biashara asilimia 14.5 na kilimo asilimia 13.7. Serikali itaendelea kuhakikisha kuwa ukuaji wa mikopo unaelekezwa zaidi katika shughuli za uzalishaji ili kuongeza uwekezaji, ajira, mauzo ya nje na ushindani wa uchumi.

VII. TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA WA MWAKA 2026/27 KATIKA KIPINDI CHA ROBO YA KWANZA

20 **Mheshimiwa Spika**, Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27 ni wa kwanza katika utekelezaji wa FYDP IV na Dira 2050. Mpango huu una maeneo sita (6) ya kipaumbele kwa kuzingatia maeneo ya kipaumbele ya FYDP IV. Aidha, Mpango huu una jumla ya viashiria 305 vya ufuatiliaji na upimaji, kama ifuatavyo:

- i) Msingi mkuu: Utawala bora, demokrasia, amani na usalama: viashiria 21
- ii) Uchumi imara, jumuishi na shindani: viashiria 33
- iii) Uwezo wa watu na maendeleo ya jamii: viashiria 117
- iv) Uhifadhi wa mazingira na ustahimilivu wa mabadiliko ya tabia nchi: viashiria 19
- v) Vichocheo vya maendeleo: viashiria 36
- vi) Sekta za kimageuzi: viashiria 79

21 **Mheshimiwa Spika**, aidha, Mpango huu unatekeleza programu saba (7) za kielelezo zinazounganisha miradi katika minyororo ya thamani. Programu hizo ni: Mji wa Ikolojia ya Bahari Bagamoyo na Usafirishaji Fungamanishi; Kitovu Changamani cha Makaa ya Mawe Mchuchuma na Chuma Liganga; Kiwanda cha Kuchakata Gesi Asilia kuwa Kimiminika Lindi; Kitovu cha Teknolojia na Uchakataji wa Madini Adimu Dodoma (katika eneo la Nala); Programu ya Kitaifa ya Umwagiliaji na Mageuzi ya Viwanda vya Uchakataji wa Mazao ya Kilimo; Kitovu cha Kisasa cha Viwanda na Uchumi wa Buluu katika Ukanda wa Maziwa Makuu; na Programu Shirikishi ya Uendelezaji wa Miji Nchini.

22 **Mheshimiwa Spika**, katika robo ya kwanza ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2026/27 (Julai – Septemba 2026), utekelezaji wa baadhi ya miradi katika programu za kielelezo ni pamoja kuendelea na ujenzi wa SGR kipande cha Morogoro – Makutupora umefikia asilimia 98.79 na kipande cha Isaka – Mwanza asilimia 69.31; ujenzi wa viwanja vya ndege vya Sumbawanga, Tabora na Geita umekamilika; na ujenzi wa kiwanja cha ndege cha Kigoma umefikia asilimia 75.5, Shinyanga (asilimia 96.5), Musoma (asilimia 70), Iringa - Awamu ya II (asilimia 47); barabara ya Tanga – Pangani – Makurunge sehemu ya Tanga – Pangani (km 50) umefikia asilimia 77, Tungamaa – Mkange (km 95.2) asilimia 79 na daraja la Pangani asilimia 64. Aidha, ujenzi wa bandari ya uvuvi – Kilwa umekamilika. Vilevile, huduma ya Mkongo wa Taifa inaendelea kusambazwa katika wilaya mbalimbali nchini, na ufanisi wa Bandari ya Dar es Salaam unaendelea kuimarika kupitia ushiriki wa sekta binafsi. Aidha, leseni 273 za uchimbaji wa madini zimetolewa kwa vikundi 2,550 vya wanawake na vijana; mkataba wa kuuza gesi asilia kwa kiwanda kidogo cha kuchakata gesi cha Mkuranga umesainiwa; na mali 48,713 katika makazi yasiyopangwa zimerasimishwa.

23 **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha robo ya kwanza ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27, Serikali ilikamilisha ujenzi wa Mji wa Serikali Mtumba ambao unatarajiwa kuzinduliwa rasmi tarehe 30 Oktoba 2026.

VIII. MWENENDO WA UWEKEZAJI WA SEKTA BINAFSI

24 **Mheshimiwa Spika**, Dira 2050 inaitambua na kuiweka sekta binafsi kama injini ya mageuzi ya kiuchumi. Dira 2050 inalenga kujenga sekta binafsi yenye ushindani, ustahimilivu, jumuishi na inayowajibika, ikichagizwa na sekta binafsi ndogo na za kati (MSMEs) inayoendeshwa kisasa na katika mfumo ulio rasmi wa uchumi. Mpango wa Maendeleo wa Muda Mrefu (LTPP 2026/27 – 2050/51) umeimarisha mwelekeo huu kwa kutambua mitaji ya uwekezaji kutoka ndani na nje ya nchi kutoka sekta binafsi kama chanzo kikuu cha kugharamia maendeleo ya muda mrefu, ikitarajiwa kuwa sekta binafsi itachangia asilimia 70 ya uwekezaji unaohitajika.

25 **Mheshimiwa Spika**, msingi wa mwelekeo huu upo katika ukweli kwamba sekta binafsi inaajiri sehemu kubwa ya nguvu kazi na kumiliki sehemu kubwa ya shughuli za uzalishaji. Kwa mfano, taarifa ya utafiti ya ajira na kipato ya mwaka 2024/25 (Employment and Earnings Survey of 2024/25) ilibaini kuwa kati ya ajira 4,565,960 zilizobainishwa, ajira 3,220,452 (70.5%) zilikuwa katika sekta binafsi na ajira 1,345,508 (29.5%) zilikuwa katika sekta ya umma.

26 **Mheshimiwa Spika**, uwekezaji wa sekta binafsi umeendelea kuongezeka. Mwaka 2025/26, miradi 934 ya wawekezaji yenye thamani ya Dola za Marekani bilioni 12.5 ilisajiliwa, ikitarajiwa kuzalisha ajira 307,743. Katika robo ya kwanza ya 2026/27, miradi 243 yenye thamani ya Dola za Marekani bilioni 3.44 ilisajiliwa, ambapo asilimia 57.2 ni ya viwanda. Vilevile, miradi ya ubia iliyo katika utekelezaji imeongezeka hadi 10, ikiwemo Kituo cha Biashara cha Kariakoo, mabasi yaendayo haraka na reli ya TAZARA.

27 **Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea kuimarisha ushiriki wa sekta binafsi, serikali imebaini na itasukuma utekelezaji wa miradi ya maendeleo 131 ya ubia inayostahili kutekelezwa kwa ubia kati ya sekta binafsi na sekta ya umma. Miradi hii ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji na tutaitolea taarifa zaidi katika taarifa ya nusu mwaka. Aidha, Serikali inaandaa sera mpya

ya uwekezaji wa sekta binafsi pamoja na muswada wa sheria wa maendeleo ya sekta binafsi.

28 **Mheshimiwa Spika**, maelezo ya kina kuhusu mapitio ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26 na robo ya kwanza ya mwaka 2026/27 yanapatikana katika **Sura ya Tatu ya Kitabu cha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28**.

IX. VIPAUMBELE VYA ROBO MWAKA YA PILI YA MWAKA 2026/27

29 **Mheshimiwa Spika**, kwa kuzingatia uzoefu uliopatikana katika robo mwaka ya kwanza, Serikali itaweka mkazo katika vipaumbele sita (6) katika kipindi cha Oktoba–Desemba 2026.

29.1 **Kwanza**, tutaendelea kuimarisha ulinganifu wa mipango na bajeti za taasisi na malengo ya Dira 2050.

29.2 **Pili**, tutaboresha ukamilifu na uaminifu wa takwimu za msingi, viashiria vya utendaji na mifumo ya utoaji taarifa za robo mwaka.

29.3 **Tatu**, tutaimarisha ufuatiliaji wa miradi ya kipaumbele ya maendeleo, kwa kuzingatia hatua za utekelezaji, matumizi ya bajeti na utatuzi wa changamoto kwa wakati.

29.4 **Nne**, tutaongeza juhudi za kuhamasisha, kufuatilia na kufanya tathmini ya hali ya uwekezaji wa sekta binafsi na kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji, kwa kutambua kwamba shughuli za uzalishaji za sekta binafsi ni muhimu katika mabadiliko ya uchumi wetu.

29.5 **Tano**, tutaongeza uratibu kati ya wizara, idara, wakala, mikoa na mamlaka za serikali za mitaa ili kuhakikisha kwamba vipaumbele vya maendeleo ya kitaifa vinazaa matokeo katika ngazi za maeneo.

29.6 **Sita**, tutaimarisha uwajibikaji kwa kutaka taasisi zinazotekeleza programu kueleza sababu za tofauti kubwa kati ya malengo na matokeo halisi, na kuonesha hatua zinazochukuliwa kurekebisha mapungufu yaliyobainika.

30 **Mheshimiwa Spika**, vipaumbele hivi vitaungwa mkono na mapitio ya mara kwa mara ya utendaji na mifumo ya utoaji taarifa itakayohakikisha kwamba mafunzo yanayopatikana katika utekelezaji yanaingizwa katika maamuzi katika kipindi chote cha mwaka wa fedha.

X. VIPAUMBELE VYA MPANGO KWA MWAKA 2027/28

31 **Mheshimiwa Spika**, Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28 yameandaliwa kwa kuzingatia vipaumbele, malengo, shabaha na afua za kimkakati zilizoainishwa katika Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2026/27–2030/31 (FYDP IV). Mapendekezo haya yanalenga kuendeleza utekelezaji wa vipaumbele vya kimkakati vitakavyochochea mageuzi ya kiuchumi na kijamii, kuongeza tija na ushindani wa uchumi, pamoja na kuboresha ustawi wa wananchi. Hatua hii ni sehemu ya utekelezaji wa Dira 2050, yenye lengo la kuifanya Tanzania kuwa Taifa Jumuishi Lenye Ustawi, Haki na Linalojitegemea. Kwa msingi huo, Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28 yamejikita katika maeneo sita (6) ya kipaumbele, kama ifuatavyo:

31.1 Uchumi Imara, Jumuishi na Shindani

Katika eneo hili, Mpango utaweka kipaumbele katika kujenga uchumi imara, jumuishi na shindani kwa kuimarisha utulivu wa uchumi jumla, uhimilivu wa kifedha na ustahimilivu wa sekta ya nje. Msisitizo utawekwa katika:

- i) Kuongeza tija katika uzalishaji;
- ii) Kupanua minyororo ya thamani na kuongeza uwezo wa Tanzania kushiriki katika masoko ya kikanda na kimataifa;
- iii) Kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji ikiwemo kurahisisha mifumo ya udhibiti, na kurasimisha shughuli zisizo rasmi;
- iv) Kukuza ushiriki wa sekta binafsi kuwekeza katika sekta zenye tija kubwa, matumizi ya teknolojia na mitambo ya kisasa;
- v) Kuimarisha uzalishaji wa bidhaa kwa ajili ya kukidhi mahitaji ya soko la ndani na mauzo ya nje;
- vi) Kuongeza uwezo wa kukusanya mapato ya ndani; na
- vii) Kuimarisha masoko ya mitaji na kutumia vyanzo bunifu vya fedha.

31.2 Uwezo wa Watu na Maendeleo ya Jamii

Mpango unatambua rasilimali watu kuwa msingi wa mageuzi na maendeleo ya Taifa. Kwa hiyo, juhudi zitaelekezwa katika:

- i) Kuboresha upatikanaji na ubora wa elimu, mafunzo ya ujuzi na elimu inayozingatia mahitaji ya soko la ajira, hususan katika sayansi, teknolojia, uhandisi na hisabati;
- ii) Kujenga nguvu kazi yenye ujuzi, tija na uwezo wa kukabiliana na

- mabadiliko ya teknolojia na mahitaji ya uchumi;
- iii) Kuendelea na maandalizi ya utekelezaji wa elimu ya sekondari kwa wote kuanzia mwaka 2028;
- iv) Kuimarisha upatikanaji wa ajira kwa vijana na maendeleo ya biashara ndogo na za kati ili kutumia fursa ya ongezeko la watu wenye umri wa kufanya kazi;
- v) Kuendelea na utekelezaji wa programu ya bima ya afya kwa wote;
- vi) Kuimarisha uwekezaji wa viwanda vya uzalishaji dawa na vifaa tiba;
- vii) Kuimarisha malezi, makuzi na maendeleo ya mtoto;
- viii) Kuanza kutekeleza afua mahsusi zinazolenga kuondoa umaskithiri uliokithiri miongoni mwa wananchi kwa kuzingatia kiwango cha umaskini katika maeneo ya kijiografia.

31.3 Uhifadhi wa Mazingira na Ustahimilivu wa Mabadiliko ya Tabianchi

Mpango utaweka uhifadhi wa mazingira na ustahimilivu wa mabadiliko ya tabianchi kama sehemu muhimu ya maendeleo endelevu. Vipaumbele vimejielekeza katika:

- i) Kuendeleza miji iliyopangwa, matumizi endelevu ya ardhi na bahari, uhifadhi na urejeshaji wa misitu, mabonde ya maji na rasilimali za bahari;
- ii) Kuimarisha mifumo ya kukabiliana na majanga na tahadhari za mapema. Lengo ni kupunguza athari za majanga na mabadiliko ya tabia nchi kama vile El-nino;
- iii) Kuendeleza uchumi wa kijani kupitia uzalishaji wenye kiwango kidogo cha hewa ukaa, matumizi bora ya rasilimali na teknolojia rafiki kwa mazingira; na
- iv) Kutumia fursa za uchumi wa buluu na biashara ya kaboni kama vyanzo vya ukuaji na mapato.

31.4 Vichocheo vya Maendeleo

Vichocheo vya maendeleo vitawezesha utekelezaji wa nguzo za Mpango na kuongeza kasi ya mageuzi ya uchumi. Vipaumbele vitajikita katika:

- i) Kuendelea kuwekeza katika uzalishaji, usafirishaji na usambazaji wa nishati ya uhakika, nafuu na endelevu ili kusaidia uzalishaji viwandani, biashara na huduma za jamii;
- ii) Kuendeleza uwekezaji katika miundombinu ya barabara, reli, bandari, viwanja vya ndege na mifumo ya usafirishaji fungamanishi

ili kupunguza gharama za biashara, kuunganisha maeneo ya uzalishaji na masoko na kuiwezesha Tanzania kuwa kitovu cha usafirishaji na biashara;

- iii) Kuimarisha uwekezaji katika sayansi, teknolojia, utafiti na ubunifu; na
- iv) Kuongeza miundombinu ya TEHAMA, huduma za Serikali kidijitali, mifumo ya takwimu na matumizi ya teknolojia mpya.

31.5 Kuimarisha Utekelezaji wa Sekta za Mageuzi

Mheshimiwa Spika, Dira 2050 imezitambua sekta za kimageuzi tisa (9) ambazo zina uwezo mkubwa wa kuchochea ukuaji wa uchumi, kuzalisha ajira, kuongeza mapato ya serikali na kuongeza mauzo ya nje. Sekta hizo ni pamoja na kilimo, uzalishaji viwandani, madini, mafuta na gesi, ujenzi, ardhi na makazi, utalii, michezo, sanaa na ubunifu, fedha, biashara na ujasiriamali. Vipaumbele vitakuwa:

- i) Kuongeza tija katika uzalishaji, usindikaji na kuimarisha minyororo ya thamani;
- ii) Kukamilisha miradi ya umwagiliaji;
- iii) Kuendelea na utekelezaji wa gridi ya taifa ya maji (*National Water Grid*) kwa kutumia kikamilifu rasilimali za maji za taifa, zikiwemo maziwa makubwa na mito mikubwa kama vile Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Ziwa Nyasa na Mto Rufiji. Aidha, pamoja na upatikanaji wa maji safi ya kunywa, msukumo wa kipekee utawekwa katika kuhakikisha kuwa rasilimali za maji katika mradi huu zinatumiwa kuchochea uzalishaji katika sekta za kilimo, mifugo na uvuvi;
- iv) Kuunganisha wazalishaji katika minyororo ya thamani na kuongeza mauzo ya bidhaa zilizoongezwa thamani;
- v) Kuendelea na maandalizi ya mashindano ya AFCON 2027
- vi) Kuongeza thamani ya mauzo ya huduma za utalii, michezo, sanaa na ubunifu kwa kuitangaza Tanzania kimataifa; na
- vii) Kuimarisha upatikanaji wa mitaji kwa sekta ya uzalishaji ikiwemo kilimo, mifugo na uvuvi kwa kuanzisha mkakati maalum wa ufadhili/ugharamiaji wa sekta hizi.

31.6 Kuimarisha Misingi ya Uendelevu wa Taifa

Eneo hili limelenga kuimarisha uwazi, uwajibikaji, maadili na tunu za kidemokrasia, pamoja na amani na utulivu, na kuimarisha utumishi wa umma

unaoendana na mahitaji ya wananchi. Afua zitakazotekelezwa katika eneo hili ni:

- i) Kuendelea kuimarisha utawala bora, demokrasia, usalama na utulivu pamoja na kuongeza uwezo na ufanisi wa taasisi za Serikali;
- ii) Kuimarisha uwezo wa Serikali za Mitaa ili kuwezesha mipango na utekelezaji wa maendeleo kwa kuzingatia mahitaji halisi ya wananchi na maeneo husika;
- iii) Kuimarisha uwajibikaji na ushiriki wa wananchi katika utoaji wa huduma za umma;
- iv) Kuboresha sheria ili kuendana na Dira 2050;
- v) Kuimarisha matumizi ya teknolojia za kidijitali na takwimu sahihi katika kupanga, kutekeleza na kufuatilia maendeleo;
- vi) Kuweka msukumo katika mabadiliko ya mtazamo, fikra na utamaduni wa utendaji ili kujenga nidhamu, ubunifu, uwajibikaji na uzalendo katika utumishi wa umma na jamii; na
- vii) Kusisitiza maadili ya uadilifu, uwajibikaji, ujumuishi, uendeleu na ubunifu kama msingi wa kuhakikisha mageuzi yanatekelezwa kwa ufanisi na manufaa yake yanafikia wananchi wote.

32 **Mheshimiwa Spika**, maeneo ya vipaumbele vya Mpango wa 2027/28 yatatekelezwa kupitia programu za kielelezo saba (7), miradi shikizi 38 na maeneo ya minyororo ya thamani 34 kama yalivyoainishwa katika FYDP IV. Utekelezaji wa programu hizi pamoja na maeneo ya kipaumbele yaliyoainishwa unatarajiwa kuwezesha ukuaji wa Pato Halisi la Taifa kufikia asilimia 6.3 mwaka 2026 na asilimia 6.6 mwaka 2027, kutoka asilimia 5.9 mwaka 2025; uzalishaji wa wastani wa ajira mpya 1,700,000 mwaka 2027, kutoka ajira 981,000 mwaka 2025; uwezo wa kuzalisha umeme kufikia MW 4,804, Juni 2028 kutoka MW 4,606.14, Septemba 2026; na wanufaika wa bima ya afya kufikia asilimia 32.38 mwaka 2027/28 kutoka makadirio ya asilimia 25 mwaka 2026/27. Kwa upande wa miundombinu na biashara ya nje, mizigo inayosafirishwa kwa reli ya kati inatarajiwa kufikia tani 1,000,000 mwaka 2027/28 kutoka tani 810,000 mwaka 2026/27, huku mchango wa bidhaa za viwandani katika mauzo yote ya nje ukitarajiwa kufikia asilimia 16.9 mwaka 2027/28 kutoka asilimia 15.5 mwaka 2025.

33 **Mheshimiwa Spika**, maelezo ya kina kuhusu vipaumbele vya Mpango

yanapatikana katika ***Sura ya Nne ya Kitabu cha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28.***

XI. USHIRIKI WA SEKTA BINAFSI KATIKA MPANGO WA TAIFA WA MAENDELEO WA MWAKA 2027/28

34 ***Mheshimiwa Spika***, Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (FYDP IV) umebainisha na kufungamanisha minyororo ya thamani katika programu za kielelezo ili kuhakikisha zinakuwa na manufaa kwa biashara, uzalishaji, kukuza ushindani, kupanua wigo wa mapato, mauzo nje na kuongeza ajira. Kwa msingi huo, katika Mwaka 2027/28 Serikali itaendelea kuweka mazingira yatakayo wezesha sekta binafsi kuwa mshirika mkuu wa uwekezaji na utekelezaji wa Mpango. Fursa muhimu zitakazopewa kipaumbele ni pamoja na: kilimo cha maua na mazao ya bustani; ufugaji wa viumbe maji; uchimbaji na uongezaji thamani wa madini; uzalishaji wa mafuta ya kula; na viwanda vya nguo na mavazi. Katika maeneo haya, uwekezaji utahusisha hatua zote za minyororo ya thamani, kuanzia uzalishaji na uchakataji hadi uhifadhi, usafirishaji na masoko.

35 ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha kuwa sekta binafsi, inashiriki kikamilifu katika uwekezaji wa maeneo yaliyobainishwa, Serikali itatoa kipaumbele katika kupunguza vihatarishi na kuboresha mazingira ya uwekezaji, kuboresha upatikanaji wa taarifa kuhusu fursa zilizopo, kuharakisha maamuzi yanayohitajika na kuimarisha uratibu kati ya taasisi za Serikali na wawekezaji. Aidha, sekta binafsi itaendelea kushiriki katika majadiliano, mashauriano na vikao kazi katika maandalizi ya mipango ya kisekta, utekelezaji, utatuzi wa changamoto na tathmini ya miradi ya maendeleo.

36 ***Mheshimiwa Spika***, katika kukuza maendeleo ya sekta binafsi nchini, Serikali itatekeleza Mkakati wa Pili wa Kuimarisha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji Nchini (MKUMBI II). Hatua zitakazochukuliwa katika kutekeleza MKUMBI II ni pamoja na kutunga muswada wa sheria wa maendeleo ya Sekta Binafsi.

37 ***Mheshimiwa Spika***, maelezo ya kina kuhusu ushiriki wa sekta binafsi katika Mpango yanapatikana katika ***Sura ya Tano ya Kitabu cha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28.***

XII. KUIMARISHA MNYONYORO WA THAMANI

38. **Mheshimiwa Spika**, Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (FYDP IV) umebainisha na kufungamanisha minyororo ya thamani katika programu za kielelezo ili kuhakikisha zinakuwa na manufaa kwa biashara, uzalishaji, kukuza ushindani, kupanua wigo wa mapato, mauzo nje na kuongeza ajira. Kwa msingi huo, katika Mwaka 2027/28 Serikali itaendelea kuweka mazingira yatakayo wezesha sekta binafsi kuwa mshirika mkuu wa uwekezaji na utekelezaji wa Mpango.

39. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2027/28 maeneo matano ya minyororo ya thamani yatapelelele. Maeneo hayo ni:

- i) **Kilimo cha maua na mazao ya bustani** (matunda, mbogamboga, maua na viungo), ambapo uwekezaji utakuwa katika utafiti, pembejeo, uzalishaji, uhifadhi na uchakataji hadi usafirishaji kwenda masoko ya nje;
- ii) **Ufugaji wa viumbe maji**, unaojumuisha uzalishaji wa mbegu na chakula cha viumbe hai, vifaa vya ufugaji, miundombinu ya baridi, matumizi ya kidijitali na uendelezaji wa masoko;
- iii) **Utafiti, Uchimbaji na kuongeza thamani ya madini** kwa kutumia teknolojia na ubunifu katika uchimbaji, uchakataji na upanuzi wa masoko ya nje;
- iv) **Uzalishaji wa mafuta ya kula** kupitia mbegu bora, kilimo cha kibiashara na ujenzi wa viwanda vya uchakataji, na
- v) **Uzalishaji wa nguo na mavazi**
- vi) Kuimarisha uzalishaji wa mazao ya kilimo, ikiwemo korosho, sukari na ngano pamoja na uongezaji wa thamani wa mazao haya.

XIII. UGHARAMIAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA KWA MWAKA 2027/28

40. **Mheshimiwa Spika**, utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2027/28 utatumia mfumo wa uwekezaji na ugharamiaji wa sekta ya umma na sekta binafsi kwa kuzingatia uwiano wa 30:70 ulioanishwa katika FYDP IV kwa Serikali na Sekta Binafsi. Hivyo, Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28 unakadiriwa kugharimu trilioni 89.3 Kati ya fedha hizo, shilingi trilioni 20.7 zinatarajiwa kutoka katika bajeti ya Serikali, shilingi trilioni 6.3 kutoka katika uwekezaji wa mashirika ya umma yanayojiendesha

kibiashara, na shilingi trilioni 62.3 kutoka sekta binafsi.

41. **Mheshimiwa Spika**, Katika kuhakikisha upatikanaji wa fedha hizo, vyanzo vya ugharamiaji vinajumuisha mapato ya ndani ya kodi na yasiyo ya kodi, faida za mashirika ya umma, mikopo na misaada, uwekezaji wa moja kwa moja wa ndani na nje, pamoja na ubia wa sekta ya umma na binafsi. Serikali pia itahamasisha vyanzo mbadala na bunifu vya ugharamiaji, vikiwemo hati fungani za kijani na za miundombinu, na kutumia taasisi za fedha za maendeleo, mifuko ya hifadhi ya jamii, kampuni za bima, benki na masoko ya mitaji.

42. **Mheshimiwa Spika**, maelezo ya kina kuhusu ugharamiaji wa Mpango yanapatikana katika **Sura ya Sita ya Kitabu cha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28**.

XIV. USIMAMIZI WA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA WA MWAKA 2027/28

43. **Mheshimiwa Spika**, Utekelezaji wa Mpango 2027/28 utategemea mfumo wa uratibu wa kitaifa unaofungamanisha upangaji, uidhinishaji, ugharamiaji, utekelezaji, ufuatiliaji, tathmini na utoaji taarifa kama ilivyoanishwa katika Mwongozo wa Kitaifa wa Uandaaji wa Mipango, Mwongozo wa Kitaifa wa Uidhinishaji wa Miradi, Mwongozo wa Kitaifa wa Upimaji wa Matokeo na Utekelezaji wa Mipango ya Maendeleo pamoja na Mfumo wa Usimamizi wa Miradi (e-Delivery).

44. **Mheshimiwa Spika**, Pamoja na miongozo iliyobainishwa, Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28 utatumia Mbinu ya Maabara (Lab Delivery Approach). Mbinu hii inalenga kufanya mageuzi katika utekelezaji wa shughuli za maendeleo kwa kuleta matokeo makubwa na yanayopimika. FYDP IV imejengwa juu ya programu saba za kielelezo zinazotekelezwa kupitia miradi shikizi 51 (anchor projects) inayohitaji rasilimali nyingi na uratibu wa karibu wa wadau wengi. Kwa kutumia mbinu ya maabara, kila eneo la kipaumbele litachambuliwa kwa kina, kubainisha mahitaji halisi ya rasilimali, muda, wahusika, na viashiria vinavyopimika vyenye kuleta matokeo tarajiwa na kuongeza uwajibikaji ili kufikia malengo makubwa yaliyowekwa katika Dira 2050 na Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Miaka Mitano (FYDP IV).

45. **Mheshimiwa Spika**, Ili kuimarisha uratibu na ufanisi, mfumo wa kitaasisi wa utekelezaji wa mpango umeainisha majukumu mahsusi ya taasisi za umma na wadau mbalimbali katika hatua za upangaji na utekelezaji. Mgawanyo huu unalenga kuondoa mwingiliano wa majukumu na kuimarisha uwajibikaji. Majukumu hayo ni kama ifuatavyo:

- a. **Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji**: Kusimamia maandalizi na utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28 na kuwasilisha mapendekezo hayo Bungeni.
- b. **Tume ya Taifa ya Mipango** itaratibu maandalizi, uidhinishaji, utekelezaji na ufuatiliaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa lengo la kuhakikisha ufungamanishaji wa Dira 2050, Mpango wa IV, Mpango wa mwaka na mipango ya kisekta na kitaasisi.
- c. **Wizara ya Fedha** itaratibu utafutaji wa rasilimali fedha kwa ajili ya utekelezaji wa vipaumbele vya mpango pamoja na usimamizi wa matumizi ya fedha za umma.
- d. **Ofisi ya Waziri Mkuu** – TAMISEMI itaratibu utekelezaji katika ngazi za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuhakikisha vipaumbele vya kitaifa vinatafsiriwa katika mipango na bajeti za ngazi hizo.
- e. **Ofisi ya Msajili wa Hazina** itakuwa na jukumu la kusimamia utendaji na usimamizi wa mashirika ya umma, hususan katika kuongeza ufanisi wa mashirika ya umma katika utekelezaji wa vipaumbele vya kitaifa.
- f. **Wizara, Idara, Wakala, na Sekretarieti za Mikoa**: zitawajibika kutekeleza programu na miradi kwa mujibu wa majukumu yao, bajeti zilizoidhinishwa, viashiria vya utendaji na matokeo yaliyokusudiwa.

XV. WAJIBU WA BUNGE NA WADAU WENGINE WA TAIFA

46. **Mheshimiwa Spika**, utekelezaji wenye mafanikio wa Dira 2050 unahitaji umiliki wa kitaifa na usimamizi madhubuti. Bunge lina nafasi muhimu katika kuchambua sera, kuidhinisha bajeti, kufuatilia matumizi ya rasilimali za umma na kuhakikisha kwamba utekelezaji unaendelea kuendana na matarajio ya wananchi wa Tanzania.

47. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inathamini ushiriki wa Waheshimiwa Wabunge katika kubaini mapungufu ya utekelezaji, kuchambua mgao wa rasilimali na kupendekeza hatua zinazoweza kuboresha matokeo.

48. **Mheshimiwa Spika**, wadau wengine muhimu katika utekelezaji wa mipango yetu ya maendeleo lazima nao waendeleo kuchukua nafasi zao. Hawa ni pamoja na:

- a. **Sekta binafsi** inapaswa kuendelea kuongeza uwekezaji wenye tija, kuendeleza biashara zinazoweza kushindana na kuzalisha ajira.
- b. **Taasisi za elimu ya juu na utafiti** zinapaswa kuchangia ushahidi, ubunifu na maendeleo ya ujuzi.
- c. **Mamlaka za Serikali za Mitaa** zinapaswa kutafsiri vipaumbele vya kitaifa katika fursa za kiuchumi za maeneo yao na huduma bora kwa wananchi.
- d. **Washirika wa maendeleo** wanapaswa kuelekeza ushirikiano wao katika vipaumbele vya kitaifa, wakati Watanzania waishio nje ya nchi na wadau wengine wanaweza kuchangia kupitia uwekezaji, maarifa, teknolojia na ubia wa kimkakati.
- e. **Mashirika ya kiraia (CSOs)** ikiwemo mashirika yasiyo ya kiserikali (NGOs), mashirika ya kidini, na mashirika ya kijamii wataendelea kushirikiana na jamii kwa lengo la kufuatilia shughuli za Serikali zinazolenga kuchochea maendeleo ya watu na ustawi wa jamii.

49. **Mheshimiwa Spika**, muhimu zaidi, **Wananchi** lazima waendeleo kuwa kiini cha utekelezaji. Dira 2050 itahukumiwa kwa kuzingatia kama inaboresha fursa zao, kipato, maisha na ustawi wao.

50. **Mheshimiwa Spika**, maelezo ya kina kuhusu usimamizi wa utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa yanapatikana katika **Sura ya Saba ya Kitabu cha Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2027/28**.

XVI. HITIMISHO

51. **Mheshimiwa Spika**, ninapohitimisha maelezo yangu, ninapenda kusesitiza tena kwamba taarifa ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27, ambao ni wa kwanza katika utekelezaji wa Dira 2050, ni mwanzo wa safari ndefu ya maendeleo ya taifa letu. Hatutarajii kuona mafanikio makubwa ya utekelezaji wa Dira 2050 katika miezi hii mitatu ya kwanza, lakini tunatambua umuhimu wake katika kuweka msingi imara wa utekelezaji. Jukumu letu kubwa katika hatua ya sasa ni kujenga mfumo wa maendeleo unaunganisha matarajio ya muda mrefu na vipaumbele vya mwaka, unaoelekeza rasilimali za umma katika malengo yanayopimika, unaohamasisha uwekezaji binafsi na unaowawajibisha watendaji kwa matokeo.

52. **Mheshimiwa Spika**, mafanikio ya Dira 2050 hayataamuliwa na ubora wa waraka pekee. Yataamuliwa na maamuzi tunayofanya, rasilimali tunazokusanya, taasisi tunazoimarisha na matokeo tunayoyapata kadiri muda unavyokwenda. Kwa hiyo, dhamira yetu lazima iwe kutofautisha wazi kati ya mipango iliyotangazwa, shughuli zilizofanyika, matokeo ya moja kwa moja yaliyopatikana na mabadiliko halisi yaliyojitokeza katika maisha ya wananchi. Lazima tuwe wakweli kuhusu changamoto, tuchukue hatua madhubuti kuzitatua na tuwe na msimamo thabiti katika kupima maendeleo.

53. **Mheshimiwa Spika**, azma yetu ya kitaifa ni kujenga Tanzania ambayo ustawi wake unawanufaisha wananchi wengi zaidi, ajira zenye tija zinaongezeka, biashara zina ushindani zaidi, huduma za umma zinaimarika na vizazi vijavyo vinarithi nchi yenye fursa nyingi zaidi kuliko zile tulizonazo leo. Azma hii inawezekana tukichanganya mipango bora na utekelezaji wenye nidhamu, uwajibikaji kwa umma na ushirikiano imara kati ya Serikali na sekta zote za jamii.

54. **Mheshimiwa Spika**, Dira 2050 lazima iwe zaidi ya dira tunayojivunia. Lazima iwe mabadiliko tunayotekeleza, ahadi tunayopima na urithi tunaouacha kwa vizazi vijavyo.

55. **Mheshimiwa Spika**, kwa maelezo hayo, ninaomba Bunge lako tukufu lipokee, lijadili na litoe maoni na ushauri kuhusu Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa unaokusudiwa kutekelezwa katika mwaka wa fedha 2027/28.

56. **Mheshimiwa Spika**, naomba Hotuba yangu hii na Kitabu cha Mapendekezo tulichowasilisha viingie katika kumbukumbu za Bunge.

57. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba kuwasilisha.

Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.),
WAZIRI WA NCHI,
OFISI YA RAIS MIPANGO NA UWEKEZAJI.
Oktoba, 2026